

n het bedoelde
erdam te hand-
vergaderingen,
e besturen, dan
t revolutie ge-

ekt van „weder-
Bestuur, is dat
krecht onjuist
r die opvatting
leestuur op eigen
in als misdada
dan, hier wan-
i te grijpen, en
„eigenmachtige
„van boven af
is gelegd“, moet
ilde geval geens
e-meening mis-
aur dan roeping

enkbeeldige
rische Doleantie
geschiedde en
e zaak niet moet
het om de be-
aar die beheers-
denis, al werden
ntworpen en ge-
d, ook te dezer
En deze midde-
ht onrechtmatig,
assical Bestuur
plichtmatig,
zijne loochening
elijke kerken, en
kerken met hare
gen, en met haar
it dier meerdere
an de Doleantie,

eene afscheiding
loofd kan achten,
sekenis heeft. De
g niet losgemaakt
odale hiërarchie
deed, zou hij, bij
srk en meerdere
it leert, niet heb-

van de quaestie
d wordt, moeten
orden. Men heeft
ngen of opvatting-
is, dat ik uiteen-
het wezen der
die artikelen heb-
ven, in vertaling
n oordeelen over
n nagaan, of ik
k dan wel mijne
t licht te stellen
ijft, overeenstem-
stelt, en met aan-
tegenstrijdigheid
pmerking en aan-
gevonden worden
voorkomt.

ijk vergist hebben,
stolling van wi-
eedvoerige mede-
d ook in originah
leeren. Meent men
voorstelling van
t geen twee tegen-
ar zijn, dan diem

merikanen (o. a.

elzende 2 deelen,
tweede deel het
estelijke volksge-
der jaren velt
ot de oprichting
voor geestelijke
secretaris werd
verloopen, gede-
beweging⁵⁾ over
ft gevonden. Es-
ngton het eerste
stelijke volksge-
n daar 53 landen
emers en bevatte
aten niet minder
t, wel een bewijs
sgezondheid over
gekregen.

de wereld" de
zondheid gaarne
nieuws door haar
er waar dan dat
estelijke volksge-

ikkomstig van Prof.
rische afdeling van
re.
delegatie van enkel

Dan mag men maar niet zoo schrijven, evenals Da
Joh. Jansen in zijn jongste brochure. „En deze kerk-
rechtelijke theorie werd gedoecerd... door Voetius in
zijn „Politica Ecclesiastica“, blz. 3/4, maar behoort men
eerst te bewijzen, dat mijne aanwijzing van twee tegen-
strijdige lijnen bij Voetius foutief is. Laat men dit na,
dan mag men niet maar zoo, zonder meer, spreken van
Voetius, doch behoort men te onderscheiden een Voet-
ius I en een Voetius II, om dan telkens te zeggen,
wien van deze twee men bedoelt.

Ook mag men maar niet zonder meer, wanneer men
doelt op mijn artikelen over Voetius' leer zeggen: „Prof.
Grijdanus leert“, doch dan behoort men te zeggen:
Voetius leert volgens Prof. Grijdanus. Is men het niet
eens met wat ik daar van Voetius' leer uiteenzet, dan
behoort men het niet te doen voorkomen, dat men mijne
meening bestrijdt, maar eischt de waarheid, dat men
eerlijk er voor uitkomt, dat men het met Voetius niet
eens is, zooals ik onverbloemd heb aangewezen waar
m.i. Voetius niet met zichzelf in overeenstemming is.
Natuurlijk wordt de bestrijding van wat ik schreef, dan
wat moeilijker. En zij komt dan ook in wat ander licht:
met Voetius het niet eens zijn? Daartegenover is het
gemakkelijker en belooft het meer succes, wanneer men
Voetius' naam weglaat, de onderscheiding of tegen-
strijdigheid, die ik bij Voetius aanwijs, verzwijgt, en het
voorgeeft, dat men mij bestrijdt. Maar waarheidslede
en eerlijkheid eischen wat anders.

Eene andere opmerking is deze. Prof. Dr. H. H. Kuy-
per heeft in „De Heraut“ van 10 Juni j.l. verwezen naar
de Senatsdeclaratie der Vrije Universiteit vóór een
veertigtal jaren omtrent de wijze, waarop men de Gere-
formeerde beginselen kon vaststellen. En aan het eind
van dat artikel schrijft hij dan, alsof ik niets van den
in die declaratie aangegeven weg zou willen weten:
„Maar de vraag blijft dan: wat is de kenbron voor
het Gereformeerde beginsel, wie stelt dan vast, wat het
Gereformeerde beginsel is? Prof. Grijdanus zal dit zelf
uitmaken; hij beslist. En al wat dan niet met zijn opvat-
ting overeenkomt is hiërarchisch!“

Dat werd geschreven, hoewel ik juist eene heele reeks
artikelen in „De Reformatie“ had gepubliceerd niet over
mijne meening, maar over Voetius' leer! Wat
moet men van zulk eene bestrijding zeggen? Is het
daarbij om de waarheid te doen, of heeft men een
ander doel, voor het bereiken waarvan men niet vraagt
naar de geoorlooftheid van het middel, dat men bezigt?
Mijne fout schijnt te zijn, dat ik zeg, dat men maar
niet zonder nadere beoordeeling moet aannemen en
goedkeuren en als voorbeeld en regel stellen, wat onze
Vaderen hebben geschreven en gedaan, om dat als nor-
matief voor ons denken en handelen te gebruiken en
te verklaren, maar dat ik eerst toetsing ook van hunne
woorden en daden vraag, toetsing aan Gods Woord en
aan de grondbeginselen van het Gereformeerde kerk-
recht. Nu, te dezen aanzien kan ik mij hiermede
troosten, dat ik in overeenstemming oordeel met art. 7
van onze Nederlandsche Geloofbelijdenis.

In zijne stellingen, te Leeuwarden verdedigd, poneert
Prof. Dr. H. H. Kuyper: „Het Gereformeerde Kerkrecht
grondt zich... wat de essentialia betreft op Gods
Woord; maar aangezien er tusschen de Christelijke
Kerken verschil bestaat over de beteekenis en toepassing
van wat Christus in Zijn Woord ons leert, heeft men
bij de vraag wat Gereformeerde kerkrecht is, reke-
ning te houden met wat de Gereformeerde Kerken in
hare belijdenisschriften hebben beleden, in haar ker-
kenordeningen hebben vastgesteld en wat door haar
dogmatici en canonici vooral in strijd met afwijkende
richtingen is geleerd“. Stelling I.

Hierbij kunnen we de opmerking maken: och ja,
„rekening houden met“, natuurlijk. Zelfs moeten we
met nog meer „rekening houden“, dan hier genoemd
wordt. Zooals b.v. met de algemeene beschouwingen
in die verschillende tijden, b.v. over de verhouding van
„Kerk en Staat“, en met de beschouwingen desbetref-
fend door genoemde dogmatici en canonici voorgestaan,
en met den invloed daarvan op hunne kerkrechtelijke

zondheid ooit was genoemd hebben de Christenen
begrepen wat er op dit gebied te doen was. De
Chr. vereenigingen, opgericht ter voorkoming en
bestrijding van geestelijke en maatschappelijke
ziekten, de stichtingen van barmhartigheid en de
Chr. inrichtingen voor de in geestelijk opzicht
kreupelen, verminkten en lammen, getuigen hier-
van. Wat ons land betreft denken wij hierbij aan
Zetten, een dorp in de Betuwe, door Ds O. G.
Heldring gemaakt tot een middelpunt van pra-
ctische werkzaamheid (in den loop der jaren ont-
stonden er de volgende gestichten: in 1848 het asyl
Steenbeek, waarin aan boetvaardige vrouwen de
weg tot herstel werd geopend; in 1856 Talitha
Kumi voor verwaarloosde meisjes; in 1861 Bethel
om oudere meisjes te onttrekken aan gevaarlijke
omgeving en af te brengen van gevaarlijke wegen);
aan de „Rekkensche Inrichtingen“, uitgaande van
de Vereeniging tot stichting van Chr. Inrichtingen
voor de verpleging van zwakzinnigen; aan de
Weesinrichting te Neerbosch, vroeger uitgaande
van de „Vereeniging tot opnemng en opvoeding
van verwaarloosde weezen, gevestigd te Nijmegen“,
thans gestichtsgemeente der Ned. Herv. Kerk; aan
het Provinciaal Gereformeerde Weeshuis te Mid-
delharnis; aan de August Hermann Franckeschool
te Rotterdam, uitgaande van de vereeniging „Zoek
het verlorene“⁶⁾; aan het Nationaal Geuzengesticht

5) Behalve deze school, voor lager- en vervolgonderwijs,
bezit deze vereeniging nog drie internaten; één voor

denkheelden en leeringen. En men moet „rekening hou-
den“ met hunne persoonlijkheden en met hun stromen.
Over dit alles, en wat nog meer genoemd kan worden,
spreekt deze stelling echter niet. Dat heeft beteekenis in
betrokking tot hetgeen zij wel noemt, dat nu bijzonder
in relief komt. Voorts wordt hetgeen dogmatici en cano-
nici geleerd hebben, naast kerkenordening en naast
belijdenis geplaatst. En we hooren de tegenstelling ma-
ken: „wat de essentialia betreft op Gods Woord...
maar“. Daarmede wordt voor wat, niet direct tot de
essentialia gerekend wordt, de band aan Gods Woord
losser gemaakt, de toepassing. En de leeringen van dog-
matici en canonici schijnen op deze wijze naar den
kant van het normatieve getrokken te worden.

Voorts luidt de redeneering: wat de essentialia betreft
op Gods Woord; maar aangezien er tusschen de Chris-
telijke kerken verschil bestaat over de beteekenis en
toepassing van wat Christus in Zijn Woord leert, heeft
men...“ Dat zegt dus feitelijk, dat er tusschen de
Christelijke kerken geen verschil is over de essentialia,
doch slechts over de beteekenis en toepassing van wat
Christus in Zijn Woord ons leert. Dus niet over de
vraag, wat Christus ons in dit opzicht leert. Doch is
dat juist? Immers neen. Er is allereerst strijd over de
essentialia, over het wat van Christus' leer in Gods
Woord. Maar vloeit dan uit deze redeneering niet voort,
dat dus ook van wege dat verschil der Christelijke
kerken het gronden van het kerkrecht op Gods Woord
wat de essentialia betreft, achterwege moet blijven, en
men diensangaande evenzeer slechts rekening moet hou-
den met belijdenisschriften, kerkenordeningen, hetgeen
door dogmatici en canonici geleerd is?

We kunnen zien, zoo loopt het reeds bij deze eerste
stelling niet goed. Op deze wijze raken we al meer los
van Gods Woord, en dan komen als andere normen:
leeringen van dogmatici en canonici. En waren dozen
het nu onderling maar steeds eens, ja, waren zij het
een ieder maar steeds met zichzelf eens. Doch bij
wien, en wanneer, moet dan met hunne leeringen
„rekening gehouden worden“?

En naar welken maatstaf? Naar de subjectieve mee-
ningen van dezen rekeninghouder?

S. GREJLDANUS.

Kerkinstituering.

We lezen in de „Mededeelingen van de vereeniging
„Johannes à Lasco“ te Londen“:

Hoeeer ook de regelmatige prediking van Gods
Woord een essentieel bestanddeel van ons leven in
den vreemde is geworden, toch blijft zich het gemis
doen gelden van een eigen kerkelijke gemeenschap.
Velen onzer waren voor jaren verstoken van de Hei-
lige Sacramenten. Aansluiting bij Engelsche Kerken
is gebleken niet mogelijk te zijn, indien men eigen
belijdenis wil handhaven en heeft zeker nimmer vol-
ledige voldoening gegeven.

Daarom heeft het Bestuur der Vereeniging zich op
een vergadering van het Comité in Nederland be-
schikbaar gesteld om de noodige voorbereidende
werkzaamheden te doen plaats vinden. Op de ver-
gadering, die op 28 Sept. in het Bangor-Hotel werd
gehouden en waarbij ook de Voorzitter van het Nederl.
Comité, de heer Van Beeck Calcoen, aanwezig was,
is deze actie besproken en een aanvang gemaakt met
de samenstelling van een lijst van handteekeningen
van leden of doopleden eener Geref. Kerk, die Kerk-
instituering begeeren.

Deze lijst ligt ter verdere compleeteering ter teke-
ning in de vergaderkamer der Kerk en kan na den
dienst worden geteekend door diegenen, die dit nog
niet hebben gedaan.

Leden onzer Kerken kunnen ook per brief hun
adhaesie betuigen met deze plannen.

Het lijkt me niet overbodig er op te wijzen, dat de
eerste zin van de tweede alinea mij onjuist geredigeerd
schijnt. Voor de toekomst kan deze mededeeling ge-
wenscht zijn. Thans zeg ik er niet meer van. K. S.

De Grootte Catechismus van Zacharias Ursinus. (VII.)

104. Hoe kan gezegd worden, dat Christus ontvangen,
geboren en gezalfd is, dat Hij geleden heeft, dat Hij

„Wilhelmus van Nassauen“ te Brielle en het „Te-
Huis“ te Utrecht, uitgaande van de „Vereeniging
tot opnemng en verzorging van Weezen of Ver-
latenen“⁸⁾ en dergelijke inrichtingen.

En wat het buitenland betreft noem ik u de
namen van August Hermann Francke (1663—1727),
den kampioen van het Pietisme, beroemd door zijn
philantropischen arbeid — uit het godsdienstonder-
wijs, dat hij sinds 1694 aan arme, bedelende kin-
dren gaf, ontstond in 1695 een armenschool, waar-
uit weer verschillende onderwijsinrichtingen ont-
stonden en niet te vergeten het beroemde weeshuis
te Halle —; van Georg Müller (1805—1898),
Baptistisch predikant te Bristol in Engeland, leider
van allerlei Christelijk-philantropischen arbeid (te
Bristol deed hij vijf groote weeshuizen verrijzen
en meer dan 75 scholen werden door hem gesticht,
niet alleen in Engeland, maar ook in Spanje, Italië
en Indië); van Johann Hinrich Wichern (1808—
1881), den grooten heraut en organisator der In-
wendige Zending in Duitschland, stichter van de
wereldberoemde stichting het „Raube Haus“⁹⁾;
van Theodor Fliedner (1800—1864), oprichter van

schooljongens (August Hermann Francke Huis I), één
voor werkjongens (August Hermann Francke Huis II) en
één voor meisjes (Vredestein).

6) Deze vereeniging bedoelt de verzorging van weezen
en halve weezen van zeelieden (en, voor zoover geld en ge-
legenheid beschikbaar is, ook van andere weezen).

7) Duizenden knapen leerden hier een Christelijk familie-
leven kennen en werden er gevormd tot goede leden van
de maatschappij.

gestorven, opgewekt en ten hemel opgenomen is, en
dat Hij wederkomen zal, daar gij beladen hebt, dat Hij
waarachtig God is, en alle deze dingen in God niet
plaats vinden?*)

Dit alles past bij Hem naar Zijn menselijke natuur,
maar niet naar Zijn Goddelijke; zooals Hij naar Zijn
Godheid van eeuwigheid, almachtig, onveranderlijk,
oneindig is, hemel en aarde vervult, maar niet naar
Zijn menselijke natuur.

105. Zeg het derde deel van de artikelen des ge-
loofs op.

Ik geloof in den H. Geest, eene heilige
algemeene Kerk, de gemeenschap der heil-
ligen; vergoing der zonden, wederop-
standing des vleesches, en een eeuwig
leven; Amen.

106. Wie is de Heilige Geest?

Hij is de derde Persoon der Godheid, de ware en
eenige God met den eeuwiggen Vader, en den Zoon, die
ons naar 'tbeeld Gods hervormt.

107. Waarom wordt Hij GEEST genoemd?

Niet alleen omdat Hij God is; maar vooral daarom,
omdat Hij de persoon is, door Wien de Vader en de
Zoon ons levend maken en onze harten bewegen.

108. Waarom de HEILIGE?

Omdat Hij God is en ons Gode gelijkvormig maakt.

109. Wat is Zijn taak?

De heiliging der uitverkorenen, waardoor zij Christus
en Zijn weldaden deelachtig worden; en de uitdeeling
van gaven in de Kerk, die tot haar opbouw dienen.

110. Wat is de heiligmaking der uitverkorenen?

Het is door den Heiligen Geest door middel van den
dienst des Evangelies onderwezen te worden, aangaande
den wil Gods jegens hen; en wedergeboren te worden;
en door het geloof tot tempelen Gods en lidmaten van
Christus gemaakt te worden; opdat zij de werkingen
des vleesches doodden; en in nieuweid des levens wand-
delen en vorderen; de vertroosting en blijdschap in God
smaken, en tot het eeuwige leven bewaard worden.

111. Verkrijgen ook de niet-uitverkorenen ten eeuwi-
gen leven niet eenige gaven des Heiligen Geestes?

Velen in de Kerk, die geen heiligen zijn, verkrijgen
die; maar zonder waar geloof en bekeering, en derhalve
tot hun eigen verdoemenis.

112. Wat is: te gelooven in den Heiligen Geest?

Het is vertrouwen en in zijn hart gevoelen, dat de
Geest van Christus, de ware en eenige God met den
Vader en den Zoon, in ons het ware geloof en de be-
keering begonnen heeft; en dat Hij de Auteur is van
alles, wat tot onze heiliging strekt; en dat Hij bij ons
zal blijven in eeuwigheid.

113. Wat is de KERK, waarvan gij gelooft, dat zij
bestaat?

Zij is de vergadering der menschen, die door God
tot het eeuwige leven uitverkoren, en door den Heiligen
Geest wedergeboren, de zuivere leer des Evangelies met
een waar geloof ombelzen, de sacramenten volgens de
Goddelijke instelling gebruiken, en de verschuldigde
gehoorzaamheid aan den (ambtelijken) dienst bewijzen,
en om Christus' wil en door Hem met de gerechtigheid
en het eeuwige leven begiftigd worden.

114. Waarom noemt gij haar HEILIG?

Omdat Christus de Kerk, die Hij door Zijn bloed ver-
lost en met Zijn gerechtigheid bekleedt, ook door Zijn
Geest tot heiligheid en onschuld des levens hervormt,
die in dit leven begonnen, in het toekomstige echter vol-
maakt wordt.

115. Waarom ALGEMEEN?

Omdat er in alle tijden en uit alle volkeren en oorden
der wereld, sommigen zijn en zullen zijn, tot aan het
einde toe, die in Christus gelooven en deze Kerk samen-
stellen.

116. Waarom de GEMEENSCHAP DER HEILIGEN?

Omdat alle heiligen tot de gemeenschap van denzelf-
den Christus en van dezelfde weldaden van Christus
geroepen zijn; en al wat zij elk in 't bijzonder van God
ontvangen, tot heil van de geheele Kerk aanwenden.

R. G. B.

9) et haec omnia in Deum non cadant.

het eerste Diaconessenhuis te Kaiserswerth; van
Friedrich Christian Karl von Bodelschwing (1831—
1910), directeur van Bethel, inrichting voor lijders
aan vallende ziekte te Bielefeld, stichter van een
diaconessen-⁸⁾ en een diaconenhuus⁹⁾ en de auctor
intellectualis¹⁰⁾ van de arbeiderskolonies, gelijk
men die tegenwoordig in heel Duitschland vindt;
van William Booth (1829—1912), den stichter van
de Salvation Army (het Leger des Heils) en van
zoovele anderen, minder bekenden, maar niettemin
evenzeer begaan met het lof der geestelijk mis-
deelden en ieder voor zich trachtend hun geeste-
lijken nood te lenigen. Deze allen, merkt Van der
Spek¹¹⁾ terecht op, gingen uit tot hun werk der
liefdevolle opoffering, niet uit humanistische over-
wegingen en inzichten, maar gedrongen door den
onweerstaanbaren drang der liefde van Christus.
Zij dachten niet aan geestelijke volksgezondheid,
maar ijverden daadwerkelijk in de practijk voor
geestelijke volksgezondheid door zich te bekomme-
ren om zielen, die in geestelijken en lichamelijken
nood verkeerden.

D. A. C. D.

8) Voor verpleegsters.

9) Voor verplegers.

10) Geestelijke vader.

11) Dr. Joh. van der Spek: Geestelijke Volksgezondheid.

Een nieuwe taak voor de Kerk. Geschriften van de Ned.
Herv. Vereeniging voor geestelijke volksgezondheid, II,
blz. 30.